

Xosé L. Regueira Fernández (coordinación), Ana I. Boullón Agrelo, Francisco A. Cidrás Escáneo, Ernesto González Seoane, Ramón Mariño Paz, Fernando R. Tato Plaza: *Guía bibliográfica de lingüística galega*. Vigo: Xerais, 1996.

Os asistentes ó *Congreso Internacional: A Lingua Galega, Historia e Actualidade*, celebrado o pasado setembro en Compostela para conmemora-los 25 anos da creación do ILG, tiveron como agasallo de Edicións Xerais unha *Guía bibliográfica de lingüística galega*, redactada por un equipo do propio ILG e que é o resultado da actualización e peneira da “Biblioteca de lingüística galega” que os mesmos investigadores foron dando a coñecer nos cinco primeiros volumes de *Cadernos de Lingua*, entre os anos 1990 e 1992.

Son 2.386 fichas bibliográficas (2.365 e 21 bis), todas elas completas (mesmo con fichas de recensións, de habelas), que van do séc. XVIII (con traballos de Sarmiento, pioneiro dos estudos sobre o galego e sobre a súa dignificación social) ó ano 1995. A maior parte do material corresponde ós últimos 25 anos, fase de gran desenvolvemento dos estudos sobre o galego, pero tamén hai moitas fichas correspondentes a lingüistas alemáns como F. Krüger (e os seus discípulos da Escola de Hamburgo), J. Piel e H. Meier, que en moitos dos seus traballos (anteriores ou posteriores a 1936) se teñen amplamente ocupado do galego, de igual xeito que nos anos 40 e 50 o fixeron Dámaso Alonso ou A. Zamora Vicente. Afortunadamente moitos destes traballos hoxe están superados, pero é innegable o seu valor historiográfico, o mesmo valor que teñen traballos do séc. XIX e de comezos do séc. XX que con atinado criterio aparecen nas fichas.

A *Guía* contén dez seccións temáticas de desigual extensión: 0. Repertorios bibliográficos (pp. 15-17); 1. Obras xerais de consulta (pp. 18-25); 2. Dialectoloxía (pp. 26-40); 3. Historia da lingua e gramática histórica (pp. 41-59); 4. Sociolingüística: conflito e planificación lingüística (pp. 60-112); 5. Psicolingüística e adquisición da linguaxe (pp. 113-114); 6. Estudos contrastivos e tradución (pp. 115-116); 7. Fonética e fonoloxía (pp. 117-125); 8. Morfoloxía e sintaxe (pp. 126-142); 9. Léxico (pp. 143-206).

Como ben se pode apreciar nos títulos das seccións (e nas fichas), os autores entenden a lingüística nun sentido amplo, pois teñen en conta non só as disciplinas que describen e explican as estruturas da lingua nos planos fónico, morfolóxico, sintáctico ou léxico e as que explican a súa variación temporal e espacial, senón “tamén aquelas outras que se achegan a ela desde perspectivas como a *social* ou a psicolóxica”, tal como se adianta no limiar.

As seccións 0, 5, 6 e 7 carecen de apartados, o que non ocorre nas demais, e de xeito moi especial nas seccións 4 e 9. No comezo dos apartados e subapartados de cada sección temática, os autores da *Guía* fan unha segunda

escolma ó comentaren o valor que teñen os traballos que consideran máis representativos (valor historiográfico, vixencia actual pola súa metodoloxía, obra de tipo xeral ou simplemente complementaria con certa validez...). Hai incluso unha terceira escolma, xa que con frecuencia se fai unha valoración persoal ó afirmar que tal ou cal obra é a mellor ou a máis completa dun campo, o que presupón ter manexado os textos orixinais comentados para atreverse a facer esas afirmacións. Cúmprese deste xeito o dobre obxectivo *selectivo* e *orientador* que ten a presente *Guía*.

Ó final de cada apartado e subapartado hai un sistema de referencias cruzadas, indicadas coa expresión “Véxase tamén”, que remiten a outro(s) apartado(s), e que ten como principal finalidade evitar repeticións. No caso concreto do apartado 2.4 relativo ós estudos de falas galegas, despois de comprobar que moitos das remisións son relativas a memorias de licenciatura ou traballos similares, e despois de apreciar que hai memorias de licenciatura ás que non se remite (as das fichas 1588, 1632, 1634, 1635) e que posúen un valor semellante a moitas outras ás que si se remite, suxeriría engadir eses traballos (inéditos) e outros (éditos) de menor extensión e desigual valor, pero de maior ou menor interese para o estudio do galego oral das diferentes áreas. Así, en 2.4.1 podería ir tamén 1613, 1614, 1770, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1814 e 1815; en 2.4.2 podería engadirse 1544, 1548b, 1616, 1632, 1634, 1635, 1819 e 1820; e en 2.4.2. podería remitirse, ademais, a 1302, 1329, 1384, 1588 e 1819.

Féchase a obra coas abreviaturas bibliográficas (pp. 207-227) e mais cun utilísimo índice de autores (pp. 229-245) no que se remite ás diferentes fichas en que están tódolos traballos de cada autor. Son consciente da tremenda complexidade de ordenación cando un ten que clasificar 2.386 fichas, con moitos autores que asinan os traballos moitas veces de formas moi distintas e por moita uniformidade que se procure, vai haber erros, lóxicos nunha obra desta envergadura. Hai autores que asinan algún traballo cun só apelido (é caso de Xosé M^a Lema, Helena Pousa, Xavier Varela no traballo da ficha 56, aínda que nelas “figuran” no *et al.*) ós que no índice de autores non se lles fai unha entrada remitindo ó “véxase” cos dous apelidos, que si se fai noutros moitos.

Nas fichas das recensións unhas veces úsanse os dous apelidos, tal como aparece asinada (é o caso de A. Seco Orosa na ficha 715), pero outras veces soamente se pon un apelido, aínda que a persoa asine cos dous. Isto último ocorre, por ex., na ficha 718 con R. Salgueiro e na 715 con M. González. Neste caso, ademais, ó non empregarse o nome (e só a inicial) o lector corre o risco de pensar que se trate de González, M[anuel] do índice cando é M[aría] González, confusión que non se dá cando se citan obras (e non recensións), pois no índice ponse o nome completo dos autores cos mesmos apelidos. Non hai remisión do índice de autores cando se trata de recensións, pero debería habela, porque algunhas recensións teñen a categoría de artigo e a categoría (e extensión) ás veces de moitas notas que si figuran coa correspondente ficha bibliográfica.

Verbo da ordenación temática da *Guía* só teño que dicir que os traballos de Anibal Otero da ficha 1535 “Contribución al léxico gallego y asturiano” (apartado 9.1.2.1) e os da ficha 1959 “Hipótesis etimológicas referentes

al gallego-portugués” (apartado 9.2.2) deberían estar agrupadas no mesmo apartado, porque a estrutura deses traballos é a mesma. Creo que deberían ir todas en 9.1.2.1 porque a orientación etimolóxica é secundaria nestes estudos lexicográficos de A. Otero.

Nas fichas detectei algunha miudeza, simple anécdota nun traballo tan serio e rigoroso coma o presente. Así, na ficha 254 o tomo do *BF* é o 28, non o 39; na ficha 338 a páxina final do traballo é 39 e non 38; e na ficha 1041 debería encabezarse por F[ernández] Salgado, B. / Monteagudo Romero, H. e non por Fernández Salgado, B. / Monteagudo, H., de atérmonos ó orixinal.

A ficha 541 “A normalización da lingua mirandesa” debería non figurar na *Guía* porque o seu contido nada ten que ver co galego. En cambio coído que debería figura-lo artigo de J. E. Gargallo Gil “De fronteiras lingüísticas peninsulares: paralelismos, afinidades, peculiaridades”, *Lletres Asturianas* 57 (1995), 23-40, por referirse ó galego da *franxa* e ó catalán da *franja* tal como se fai no artigo de Quintana de 1991 (ficha 601). Ó completo material do galego de Asturias, León e Zamora da *Guía* pode engadírselle a tese de doutoramento de Xavier Frías Conde *O galego exterior ás fronteiras administrativas* (Univ. Complutense de Madrid, febreiro de 1995).

Na sección 6, que soamente contén 18 entradas, debería incluírse o artigo de Xavier Rodríguez Baixeras: “Un breve fragmento de A. Manzoni en galego: o ‘*Adio* [sic], *monti*’”, *Viceversa* 1 (1995), 171-178. E o mesmo habería que facer na sección 9 coa obra de Sarmiento *Cartas al duque de Medina Sidonia (1747-1770)*. Edición y notas de José Santos Puerto. Ponferrada: Instituto de Estudios Bercianos, 1995.

Poden estar seguros os autores desta *Guía* que, sen dúbida, hase cumprilo desexo por eles expresado na introducción de que algún día a súa obra se poida inscribir na lista de libros encetada por Sarmiento. Hai rigor e seriedade abondo do comezo ó final do libro... e innegablemente tamén hai moitas horas de traballo. Só é de desexar que periodicamente vaian entregando actualizacións e que dentro duns anos agasallen os investigadores do galego con outro galano da utilidade do presente, igualmente selectivo e orientador. Ese día seguro que, unha vez máis, o noso Padre Sarmiento sorrirá de novo, ó ver como segue medrando ¡e de que xeito! a semente que el plantou.

PACO FERNÁNDEZ REI